

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-28

Diarienummer 0001/23

Handläggare

Hans Timan

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

E-post: hans.timan@arbvux.goteborg.se

Yttrande till utbildningsdepartementet om promemorian Krav på folkhögskolorna när undersköterska blir en skyddad yrkestitel

Förslag till beslut

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som nämndens eget yttrande till utbildningsdepartementet.

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har tagit fram en promemoria avseende krav på folkhögskolorna när undersköterska blir en skyddad titel. Remissen har översänts till Göteborgs Stad för yttrande och stadsledningskontoret har bedömt att nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning ska yttra sig direkt till utbildningsdepartementet för stadens räkning.

Under rubriken "Förvaltningens bedömning" lyfter förvaltningen ett antal tänkbara konsekvenser av förslaget, bland annat kopplat till att en intygsbaserad utbildning föreslås klassas på samma sätt som en reguljär yrkesutbildning som eleven blir betygsatt på och vad detta kan innebära.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslagen innebär inte att kommuner eller regioner får några nya ekonomiska åtaganden eller några nya krav som inskränker kommunernas eller regionernas självstyre. Genom att säkerställa att studerande på relevant kurs på folkhögskola kan ansöka om bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln undersköterska ökar antalet potentiella arbetstagare med rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Det kan alltså bli lättare för kommuner eller regioner att rekrytera undersköterskor med god kompetens.

I sammanhanget kan nämnas att promemorian tar upp att det i propositionen Stärkt kompetens i vård och omsorg – reglering av undersköterskeyrket (prop. 2020/21:175 s. 20) beskrivs att det inom kommunal verksamhet kommer att behövas drygt 35 000 fler undersköterskor fram till 2040 för att klara av att hålla samma underskötersketäthet som under 2018. Inom regionerna beräknas motsvarande behov till en ökning med knappt 12 000 undersköterskor fram till 2040. Promemorian bedömer att dessa siffror troligtvis är en underskattning av det framtida behovet, med tanke på den pågående utbyggnaden av primärvården och den nära vården.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Konsekvenser för jämställdheten

Den som är till exempel utbildningsanordnare får enligt diskrimineringslagen (2008:567) inte diskriminera någon studerande som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Det innebär bland annat att diskriminering ska motverkas och likvärdighet främjas oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck m.m. De flesta av de anställda undersköterskorna är kvinnor. Endast cirka 10 procent är män. Det finns inga skäl att anta att förslagen kommer att medföra en jämnare könsfördelning. Utbildningen vänder sig dock till både kvinnor och män, vilket ger dem lika möjligheter att ta del av denna. Därmed påverkas inte jämställdheten.

Konsekvenser för studerande med funktionsvariation

Den som är till exempel utbildningsanordnare får enligt diskrimineringslagen inte diskriminera någon studerande som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Det innebär bland annat att diskriminering ska motverkas och likvärdighet främjas oavsett funktionsnedsättning m.m. Utbildningen vänder sig till alla oavsett funktionsvariation och därmed påverkas inte studerande med funktionsvariation på något särskilt sätt av förslagen i denna promemoria.

Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

I de integrationspolitiska målen anges att alla ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Generellt är en stor del av deltagarna i folkhögskolans kurser utrikes födda. Under 2021 var det 32 procent av de studerande inom allmän kurs på gymnasial nivå och 14 procent inom särskild kurs på gymnasial nivå som var utrikes födda. Utbildningen vänder sig till alla oavsett bakgrund och bedömningen är att förslagen står i överensstämmelse med de integrationspolitiska målen

Samverkan

Förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 14 mars 2023.

Beslutet skickas till

Utbildningsdepartementet.

Bilagor

1. Utbildningsdepartementets promemoria Krav på folkhögskolorna när undersköterska blir en skyddad titel

Ärendet

Stadsledningskontoret har bedömt att nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning ska yttra sig direkt till utbildningsdepartementet om aktuell remiss för stadens räkning. Senaste dag för besvarande är den 16 mars 2023, men förvaltningen har varit i kontakt med departementet om att nämnden kommer inkomma sitt yttrande efter sammanträdet den 21 mars.

Beskrivning av ärendet

Undersköterska blir den 1 juli 2023 en skyddad yrkestitel. Det kommer då att krävas ett bevis utfärdat av Socialstyrelsen för att få använda titeln i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område och i verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Grunden för att kunna få ett bevis om skyddad yrkestitel kommer att vara det nya utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram eller motsvarande kompetens.

Utgångspunkten för när ett bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln ska utfärdas kommer att vara utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska enligt 4 kap. 5 a § andra stycket patientsäkerhetslagen efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning (komvux), eller har förvärvat en kompetens som motsvarar den som uppnås genom en sådan utbildning. Med kompetens som motsvarar den som uppnåts genom utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux avses utbildning med inriktning mot vård och omsorg från en utbildningsanordnare utanför gymnasieskolan eller komvux. Det kan bland annat vara fråga om en undersköterskeutbildning från folkhögskola. Arbetslivserfarenhet i sig kan inte ses som motsvarande kompetens i den mening som avses i bestämmelsen (prop. 2020/21:175 s. 79).

När lagändringarna trätt i kraft gäller vissa övergångsbestämmelser. Den som vid ikraftträdandet är tillsvidareanställd med yrkestiteln undersköterska får fortsätta att använda titeln under en tioårsperiod till och med den 30 juni 2033 trots att han eller hon inte fått bevis om rätt att använda den. Ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska utfärdas till den som senast den 30 juni 2033 lämnar in en ansökan om bevis och som har en utbildning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux som genomförts enligt äldre bestämmelser (punkt 2 och 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om ändring patientsäkerhetslagen).

I bilagd och remitterad promemoria lämnar utbildningsdepartementet förslag till en ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Förslaget innebär att det ska vara ett villkor för en folkhögskola som vill få statsbidrag för kurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska att folkhögskolan ställer krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning. Folkhögskolorna ska också vara skyldiga att utfärda ett intyg till de studerande som har nått godkänt resultat, så att de, på samma sätt som den som har en motsvarande utbildning från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, kan ansöka hos Socialstyrelsen om att få ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.

Ändringen i förordningen om statsbidrag till folkbildningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i den bedömning som görs i promemorian om att förslagen inte innebär att kommuner eller regioner får några nya ekonomiska åtaganden eller några nya krav som inskränker kommunernas eller regionernas självstyre. Genom att säkerställa att studerande på relevant kurs på folkhögskola kan ansöka om bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln undersköterska ökar antalet potentiella arbetstagare med rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Det kan alltså bli lättare för kommuner eller regioner att rekrytera undersköterskor med god kompetens.

Noteras bör dock att det kan uppstå konsekvenser av att en intygsbaserad utbildning ska klassas på samma sätt som en reguljär yrkesutbildning som man blir betygsatt på. Det kan leda till att fler väljer att inte studera vid kommunal vuxenutbildning, där kraven är högre då den leder till betyg. Behovet av undersköterskor är stort, men kvalitetskravet bör vara fortsatt högt på dem som tar examen.

I dagsläget innehar folkbildningen SFI motsvarande kommunal vuxenutbildning. Detta förfarande gör att hemkommunen inom SFI i dagsläget inte har ansvar för uppföljning och kvalitetssäkring av innehållet för utbildningen då folkbildningen är egen huvudman men denna uppföljning görs i dagsläget inte heller av staten eller folkbildningsrådet. Här önskar Göteborgs Stad en justering av detta förhållande i det fall utbildningen till undersköterska även ska kunna genomföras av annan huvudman än kommun eller region.

Göteborgs Stad har stor erfarenhet av att arbeta med yrkesutbildningar inom området undersköterska som reguljär utbildning och som kombinationsutbildning. Staden har i olika uppföljningar identifierat vikten av att de som ska anställa kan känna sig trygga med ett system som ska kvalitetssäkra likvärdighet i kompetens hos den utbildade. Göteborgs Stad ser därför en risk i att intyg inte blir lika kvalitetssäkrat som betyg. Staden ställer sig frågande till otydligheten om vem tar fram och vem kommer följa upp de intyg som skrivs och säkerställer likvärdig bedömning om inte en tydlig styrning från staten finns.

Andreas Lökholt
Förvaltningsdirektör

Hans Timan
Förvaltningscontroller

Regeringskansliet

Promemoria

2022-12-09
U2022/03863

Utbildningsdepartementet

Krav på folkhögskolorna när undersköterska
blir en skyddad yrkestitel

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen	3
2 Kraven på utbildningar med inriktning mot arbete som undersköterska är inte likvärdiga	4
3 Särskilda villkor för statsbidrag till undersköterskeutbildningar vid folkhögskola	7
4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	10
5 Konsekvenser	11

Sammanfattning

Undersköterska blir den 1 juli 2023 en skyddad yrkestitel. Det kommer då att krävas ett bevis utfärdat av Socialstyrelsen för att få använda titeln i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område och i verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Grunden för att kunna få ett bevis om skyddad yrkestitel kommer att vara det nya utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram eller motsvarande kompetens.

I denna promemoria lämnas förslag till en ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Förslaget innebär att det ska vara ett villkor för en folkhögskola som vill få statsbidrag för kurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska att folkhögskolan ställer krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning. Folkhögskolorna ska också vara skyldiga att utfärda ett intyg till de studerande som har nått godkänt resultat, så att de, på samma sätt som den som har en motsvarande utbildning från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, kan ansöka hos Socialstyrelsen om att få ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.

Ändringen i förordningen om statsbidrag till folkbildningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

1 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen

dels att 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

För att få statsbidrag ska folkhögskolor och studieförbund dessutom uppfylla de villkor som anges i 9–11 §§ respektive 12 §.

Föreslagen lydelse

8 §

För att få statsbidrag ska folkhögskolor och studieförbund dessutom uppfylla de villkor som anges i 9–11 a §§ respektive 12 §.

11 a §

Folkhögskolan ska för kurs med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska

1. ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, och

2. utfärda intyg om godkänt resultat till en studerande som efter genomförd kurs har förvärvat en sådan motsvarande kompetens som avses i 4 kap. 5 a § andra stycket 2 patientsäkerhetslagen (2010:659).

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för statsbidrag som avser kurser som har påbörjats före ikraftträdandet.

2 Kraven på utbildningar med inriktning mot arbete som undersköterska är inte likvärdiga

Undersköterska kommer att bli en skyddad yrkestitel

Undersköterskor tillhör en av de största yrkesgrupperna i Sverige. Undersköterskor är verksamma inom såväl kommunalt finansierad vård och omsorg som regionfinansierad hälso- och sjukvård. Undersköterskors kompetens är viktig för att kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen ska kunna upprätthållas. Det kommer framöver att behövas ett stort antal undersköterskor. I propositionen Stärkt kompetens i vård och omsorg – reglering av undersköterskeyrket (prop. 2020/21:175 s. 20) beskrivs att det inom kommunal verksamhet kommer att behövas drygt 35 000 fler undersköterskor fram till 2040 för att klara av att hålla samma underskötersketäthet som under 2018. Inom regionerna beräknas motsvarande behov till en ökning med knappt 12 000 undersköterskor fram till 2040. Dessa siffror är dock troligtvis en underskattning av det framtida behovet, med tanke på den pågående utbyggnaden av primärvården och den nära vården. Det är således viktigt att det även i framtiden finns tillgång till undersköterskor med adekvat kompetens.

Den 1 juli 2023 träder lagändringar i kraft som innebär att endast den som har ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska få använda titeln i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område och i verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den som saknar ett sådant bevis ska inte heller få använda en titel som kan förväxlas med yrkestiteln undersköterska. Bestämmelserna har förts in i 4 kap. 5 a och 6 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), 3 kap. 3 § socialtjänstlagen och 6 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Utgångspunkten för när ett bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln ska utfärdas kommer att vara utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska enligt 4 kap. 5 a § andra stycket patientsäkerhetslagen efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning (komvux), eller har förvärvat en kompetens som motsvarar den som uppnås genom en sådan utbildning. Med kompetens som motsvarar den som uppnåtts genom utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux avses utbildning med inriktning mot vård och omsorg från en utbildningsanordnare utanför gymnasieskolan eller komvux. Det kan bl.a. vara fråga om en undersköterskeutbildning från folkhögskola. Arbetslivserfarenhet i sig kan inte ses som motsvarande kompetens i den mening som avses i bestämmelsen (prop. 2020/21:175 s. 79).

Socialstyrelsen kommer att pröva ansökningar om att få bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska (4 kap. 10 § första stycket patientsäkerhetslagen). Myndigheten har också enligt en ny bestämmelse i 3 kap. 14 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) fått rätt att meddela föreskrifter om bl.a. vad som ska avses med sådan förvärvad motsvarande

kompetens som avses i 4 kap. 5 a § andra stycket 2 patientsäkerhetslagen. Avsikten är att det i Socialstyrelsens föreskrifter preciseras vilket konkret innehåll i olika vård- och omsorgsutbildningar som ges t.ex. inom folkhögskolan som kan anses ge motsvarande kompetens som gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram (jfr prop. 2020/21:175 s. 80).

När lagändringarna trätt i kraft gäller vissa övergångsbestämmelser. Den som vid ikraftträdandet är tillsvidareanställd med yrkestiteln undersköterska får fortsätta att använda titeln under en tioårsperiod till och med den 30 juni 2033 trots att han eller hon inte fått bevis om rätt att använda den. Ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska utfärdas till den som senast den 30 juni 2033 lämnar in en ansökan om bevis och som har en utbildning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux som genomförts enligt äldre bestämmelser (punkt 2 och 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om ändring patientsäkerhetslagen).

Få av folkhögskolans utbildningar är reglerade i författning

Utbildning vid folkhögskola ingår inte i skolväsendet, som är reglerat i skollagen (2010:800), och regleras inte heller på något annat sätt i lag. Bestämmelser om utbildning vid folkhögskola motsvarande kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare finns dock i skollagen (24 kap. 11–15 §§).

I förordningen om statsbidrag till folkbildningen anges villkor för att en folkhögskola ska få statsbidrag för sin verksamhet. Folkhögskolans allmänna kurs har sedan drygt 40 år tillbaka erkänts ge behörighet till högre utbildning. I förordningen anges det som villkor för statsbidrag att folkhögskolan ska anordna allmänna kurser främst avsedda för studerande som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning (11 §). Allmänna kurser ska årligen vara minst 15 procent av folkhögskolans verksamhet. Som villkor för statsbidrag regleras det också vilka krav som folkhögskolorna generellt ska ställa för allmän kurs och att intyg ska utfärdas bl.a. för den studerande som uppnått krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier. Folkhögskolan ska enligt andra stycket i bestämmelsen för allmän kurs

1. ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom grundskolan respektive gymnasieskolan,
2. utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på grundskolenivå från folkhögskola till en studerande som efter genomförd allmän kurs på grundskolenivå bedöms kunna tillgodogöra sig studier på gymnasial nivå, och
3. utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på gymnasial nivå från folkhögskola till en studerande, som efter genomförd allmän kurs på gymnasial nivå uppnår de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier enligt högskoleförordningen (1993:100) eller yrkeshögskolestudier enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

I Folkbildningsrådets villkorsanvisningar för folkhögskolans behörighetsintygande finns det dels ett omfattningskrav som anger att studierna ska

motsvara sammanlagt tre år på gymnasienivå, dels ett innehållskrav om att den studerande ska ha kunskaper motsvarande lägst godkänd nivå i tio namngivna gymnasiala kurser för behörighet till högskolan eller sju gymnasiala kurser för behörighet till yrkeshögskolan. Eftersom betyg inte sätts vid utbildning på folkhögskola utfärdar folkhögskolorna i stället ett intyg om godkänt resultat.

Med anledning av att undersköterska blir en skyddad yrkestitel har Folkbildningsrådet kommit in med en begäran till regeringen om ett tillägg i förordningen om statsbidrag till folkbildningen som innebär att en folkhögskola ska kunna anordna kurser som ger kompetens motsvarande den skyddade yrkestiteln (dnr U2022/02305). Folkbildningsrådet föreslår att samma system som för behörighetsintygandet från allmän kurs för studier vid högskola eller yrkeshögskola ska tillämpas. Det skulle då, i likhet med vad som gäller för allmän kurs, medföra att Folkbildningsrådet utfärdar särskilda villkorsanvisningar för intyg om undersköterskeutbildningarna och där anger dels omfattningskrav, dels innehållskrav. Det blir sedan den enskilda studeranden som ansvarar för att skicka in detta intyg till Socialstyrelsen.

Folkhögskolornas utbildningar kan bidra till att möta behovet av undersköterskor

Vid folkhögskolor ges utbildning med inriktning mot vård och omsorg både som allmän kurs med yrkesinriktning och som särskild kurs med yrkesinriktning. För allmän kurs finns det som nämnts särskilda villkor för statsbidrag. Det finns däremot ingen särskild reglering för särskild kurs. Ett antal utbildningar har undersköterska i titeln men det finns också en rad andra vårdutbildningar, som t.ex. vårdbiträdesutbildningar och förberedande undersköterskeutbildning. Enligt de uppgifter som finns tillgängliga hos Folkbildningsrådet finns det ett tjugotal vårdutbildningar som omfattar minst tre terminers utbildning och uttryckligen anger att de ger en yrkesexamen som berättigar att arbeta som undersköterska.

En sådan kompetens som enligt den nya bestämmelsen i 4 kap. 5 § patientsäkerhetslagen kan motsvara den som uppnåts genom utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux kan som nämnts bl.a. vara en undersköterskeutbildning från folkhögskola.

Mot bakgrund av det stora behov av undersköterskor som kommer att finnas framöver är det av vikt att möta behovet. Det är problematiskt att kraven på utbildningar med inriktningen undersköterska vid folkhögskolor inte är likvärdiga oavsett vid vilken folkhögskola den studerande genomför sin utbildning.

3 Särskilda villkor för statsbidrag till undersköterskeutbildningar vid folkhögskola

Förslag: Statsbidrag ska lämnas till en folkhögskola för en kurs med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska endast om folkhögskolan

1. ställer krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, och
2. utfärdar intyg om godkänt resultat till studerande som har genomfört kursen och uppfyllt kraven.

Skälen för förslaget

Utbildning vid folkhögskola bör kunna leda till bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska

Som redogjorts för i avsnitt 2 blir undersköterska fr.o.m. den 1 juli 2023 en skyddad yrkestitel.

Det kommer att finnas ett stort behov av undersköterskor framöver och det behöver finnas olika utbildningsvägar som kan leda till arbete som undersköterska med rätt att använda den skyddade yrkestiteln. Utbildning med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska vid folkhögskola bör vara en av vägarna.

Bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska enligt 4 kap. 5 a § andra stycket patientsäkerhetslagen efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux, eller har förvärvat en kompetens som motsvarar den som uppnås genom en sådan. Det finns redan i dag utbildningar inom folkhögskolan med inriktning mot arbete som undersköterska, men det finns inget enhetligt system för innehåll och omfattning och inte heller för hur intyg från dessa utbildningar utformas. Utbildningen vid de folkhögskolor som avser att bedriva utbildning som ska kunna leda till arbete som undersköterska med rätt att använda denna titel behöver ge en kompetens som motsvarar den som utbildning med inriktning mot vård- och omsorg i gymnasieskolan eller komvux ger. Den behöver då vara utformad så att den uppfyller kraven i de föreskrifter som Socialstyrelsen meddelar. Studerande på kurser vid folkhögskola behöver också få ett intyg från utbildningsanordnaren så att de med stöd av det kan ansöka hos Socialstyrelsen om bevis att få använda titeln undersköterska.

Det finns som nämnts i avsnitt 2 villkor för statsbidrag till folkhögskolorna som särskilt gäller för allmän kurs. De krav som ställs i villkoren beträffande omfattning och innehåll gäller generellt för sådan kurs. Den skyddade yrkestiteln som införs från och med den 1 juli 2023 är avsedd att säkerställa att undersköterskor verkligen besitter en viss kompetensnivå för yrket, t.ex. med avseende på bedömningsförmåga, omvårdnadskunskap och kunskaper om hälso- och sjukvård (prop. 2020/21:175 s. 27). Därigenom stärks kvaliteten och patientsäkerheten i verksamheterna. En

reglering tydliggör också för arbetsgivaren vilken kompetens en medarbetare har och kan därmed underlätta arbetsledning och planering.

Regeringen beslutade i december 2019 om en reviderad utbildning för gymnasieskolans yrkesprogram med inriktning mot vård och omsorg. Utbildningens innehåll och omfattning justerades då i syfte att den förvärvade kompetensen på ett bättre sätt ska svara mot verksamheternas behov av undersköterskor med adekvat kompetens.

Gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram blir utgångspunkten för de krav som ställs för att kunna få den skyddade yrkestiteln undersköterska. För att även utbildningen till undersköterska vid folkhögskola ska kunna leda till ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska behöver den ha en omfattning och ett innehåll som ger en motsvarande yrkeskompetens. Ett intyg från allmän kurs som folkhögskolorna ska utfärda är inte alltid tillräckligt. För särskild kurs finns ingen reglering. Det behöver därför ställas specifika krav för kurserna med yrkesinriktning mot undersköterska och utfärdas ett särskilt intyg som visar att den studerande har förvärvat den särskilda kompetensen.

Det bör ställas särskilda villkor för statsbidrag till undersköterskeutbildningen

Systemet med folkhögskolornas behörighetsintygande från allmän kurs är väletablerat sedan lång tid tillbaka (se avsnitt 2). Ett villkor för att folkhögskolor ska kunna få statsbidrag är att folkhögskolorna för allmän kurs ska ställa krav som till innehåll och omfattning motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom grundskolan respektive gymnasieskolan. Det ställs också som villkor att folkhögskolorna bl.a. ska utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på gymnasial nivå om den studerande uppnår de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier eller yrkeshögskolestudier.

För att säkerställa att utbildning till undersköterska vid folkhögskola ska ge motsvarande yrkeskompetens och kunna leda till att studerande kan få bevis om rätt att använda titeln undersköterska bör det ställas motsvarande krav i form av villkor för statsbidrag till utbildningen oavsett om utbildningen sker i form av allmän eller särskild kurs. För folkhögskolorna bör det alltså vara ett villkor att de ställer krav på resultat av lärande som motsvarar kraven på en utbildning med inriktning mot vård och omsorg inom gymnasieskolan eller komvux. Folkhögskolorna ska också vara skyldiga att utfärda intyg om godkänt resultat till den som har genomfört utbildningen och har uppnått en kompetens som motsvarar den som uppnås genom utbildning med inriktning mot vård och omsorg inom gymnasieskolan eller komvux. Regleringen bör föras in i förordningen om statsbidrag till folkbildningen, som även i övrigt reglerar villkoren för statsbidrag till folkhögskolorna.

För utbildning från gymnasieskolan eller komvux kommer föreskrifter från Socialstyrelsen att innehålla krav på godkända betyg i ämnen eller kurser. För att ett intyg från en folkhögskola ska kunna ersätta godkända betyg, så att Socialstyrelsen ska kunna göra en prövning av om bevis om rätt att använda titeln undersköterska kan utfärdas, behöver det av intyget framgå vilka ämnen och kurser som ingått i utbildningen och att den som har läst utbildningen har uppnått godkända resultat.

Det bör nämnas att Folkbildningsrådet, i den begäran som beskrivs i avsnitt 2, anger att både ett omfattningskrav och ett innehållskrav kommer att framgå i Folkbildningsrådets villkorsanvisningar för statsbidrag till undersköterskeutbildningarna, om den föreslagna ändringen genomförs.

Förslagen innebär att folkhögskolorna behöver behandla personuppgifter

Vid bedrivandet av sin utbildningsverksamhet behandlar folkhögskolorna personuppgifter om de studerande. Det rättsliga stödet för behandlingen av personuppgifter inom folkbildningen analyserades i propositionen *Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet*. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att genom bestämmelser i förordningen om statsbidrag till folkbildningen är det fastställt i svensk rätt att folkhögskolornas och studieförbundens bedrivande av utbildnings-, bildnings- och kulturverksamhet är en uppgift av allmänt intresse. Regeringen bedömde därför att den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att utöva verksamhet som grundas på de nämnda föreskrifterna kan ske med stöd av den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse i artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning (prop. 2017/18:218 s. 102). Förslaget innebär att de särskilda krav som kommer att gälla för statsbidrag till undersköterskeutbildning vid folkhögskola blir reglerade i förordningen om statsbidrag till folkbildningen. När det gäller studerande på kurs med yrkesinriktning mot undersköterska innebär kravet på att folkhögskolorna ska utfärda intyg om godkänt resultat att det blir nödvändigt för folkhögskolorna att behandla personuppgifter om dem även för att utföra den uppgiften. Det kommer inte att vara nödvändigt att behandla några sådana känsliga personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning för att utfärda intygen. Den bedömning av det rättsliga stödet för personuppgiftsbehandlingen som gjordes i propositionen är tillämplig även beträffande den behandling av personuppgifter som blir nödvändig när det gäller studerande på kurser med yrkesinriktning mot undersköterska och utfärdande av intyg till de som genomfört utbildningen med godkänt resultat.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringen i förordningen om statsbidrag till folkbildningen ska träda i kraft den 1 juli 2023. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för statsbidrag som avser kurser som har påbörjats före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

Ändringen bör träda i kraft samtidigt som ändringarna i patientsäkerhetslagen

Ändringarna i bl.a. patientsäkerhetslagen som innebär att undersköterska blir en skyddad yrkestitel kommer att träda i kraft den 1 juli 2023. Ändringen i förordningen om statsbidrag till folkbildningen bör träda i kraft vid samma tidpunkt. Det bedöms ge Folkbildningsrådet och folkhögskolorna tillräcklig tid för förberedelser.

Ändringen bör gälla kurser som påbörjas efter ikraftträdandet

Det är i de föreskrifter som Socialstyrelsen meddelar med stöd av 3 kap. 14 § patientsäkerhetsförordningen som det preciseras vilket konkret innehåll i olika vård- och omsorgsutbildningar som ges t.ex. inom folkhögskolan som kan anses ge motsvarande kompetens som gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Dessa föreskrifter kommer att träda i kraft samtidigt som ändringarna i bl.a. patientsäkerhetslagen. Villkoren som gäller krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller komvux och utfärdande av intyg om godkänt resultat bör därför inte tillämpas i fråga om pågående kurser, utan först för kurser som påbörjas efter ikraftträdandet.

Äldre utbildning från folkhögskola

Det är av vikt att säkerställa tillgången på personal med yrkestiteln undersköterska och samtidigt se till att undersköterskors kompetens blir enhetlig inom en överblickbar framtid. Som nämnts i avsnitt 1 finns därför vissa övergångsbestämmelser till ändringarna i patientsäkerhetslagen.

Den som vid ikraftträdandet den 1 juli 2023 är tillsvidareanställd med yrkestiteln undersköterska ska även i fortsättningen få använda titeln trots att han eller hon inte har fått bevis om att använda den, dock längst fram till och med den 30 juni 2033 (punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna). Den som har utbildat sig till undersköterska vid folkhögskola och vid ikraftträdandet har en tillsvidareanställning kommer alltså att kunna fortsätta använda yrkestiteln under en tioårsperiod. Den som har utbildat sig till undersköterska innan bestämmelserna trätt i kraft men saknar en fast anställning med yrkestiteln undersköterska vid ikraftträdandet omfattas inte av bestämmelsen.

Enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska utfärdas till den som lämnar in en ansökan om bevis senast den 30 juni 2033 och har en utbildning mot

vård och omsorg från gymnasieskolan eller komvux som genomförts enligt äldre bestämmelser.

5 Konsekvenser

Vad som ska uppnås med förslagen

Undersköterska blir skyddad yrkestitel den 1 juli 2023 och förslagen i denna promemoria syftar till att säkerställa att kurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska på folkhögskola kan leda till att studerande efter avslutad kurs kan ansöka hos Socialstyrelsen om att få bevis om rätt att använda titeln undersköterska på samma sätt som de som studerat inom gymnasieskolan eller komvux. Förslagen förväntas successivt bidra till ökad kvalitet och säkerhet i vården och omsorgen.

Förslagen berör flera olika aktörer

Förslagen berör kommuner och regioner, företag inom vård och omsorg, staten, Folkbildningsrådet, folkhögskolor med kurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska och enskilda individer som tar del av eller önskar ta del av den här aktuella utbildningen inom folkhögskolan.

Inga nya åtaganden för kommuner och regioner

Förslagen innebär inte att kommuner eller regioner får några nya ekonomiska åtaganden eller några nya krav som inskränker kommunernas eller regionernas självstyre. Genom att säkerställa att studerande på relevant kurs på folkhögskola kan ansöka om bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln undersköterska ökar antalet potentiella arbetstagare med rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Det kan alltså bli lättare för kommuner eller regioner att rekrytera undersköterskor med god kompetens.

Små konsekvenser för företag inom vård och omsorg

Det blir samma konsekvenser för företag inom vård och omsorg som för kommuner och regioner. Det kan alltså bli fler individer som får rätt att använda yrkestiteln undersköterska och det kan underlätta rekrytering. Detta gäller samtliga företag inom området. Förslagen påverkar inte konkurrensen på annat sätt än att det antas bli attraktivt att anställa välutbildade undersköterskor. I övrigt bedöms förslagen i denna promemoria inte medföra några konsekvenser för företag inom vård och omsorg.

Konsekvenser för staten bedöms begränsade

Socialstyrelsen kommer att handlägga ansökningar om skyddad yrkestitel och myndigheten har fått medel för denna hantering. Vid beräkning av medlen har hänsyn tagits till totalt antal personer som förväntas ansöka om skyddad yrkestitel. Förslagen i denna promemoria bedöms inte medföra någon ökning av antalet ansökningar. Genom Socialstyrelsens föreskrifter kommer kraven för att en individ ska kunna få bevis om yrkestiteln

undersköterska vara tydliga, vilket innebär att mallar för intygen som Folkbildningsrådet tar fram behöver spegla detta. Förslagen bedöms därmed kunna bidra till att handläggningen av de ansökningar som görs av personer som gått folkhögskolekurs med inriktning mot arbete som undersköterska förenklas. Konsekvenserna av förslagen för staten kan därför antas bli begränsade.

Konsekvenser för samhället

En målsättning med regleringen av undersköterskeyrket är att kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen ska säkerställas. Det är också viktigt att tillgången på undersköterskor i samhället är god. Förslagen i denna promemoria bedöms bidra till detta genom att säkerställa att kurser på folkhögskola med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska ska vara en likvärdig alternativ väg till arbete med yrkestiteln undersköterska.

Folkbildningsrådet får ett ökat ansvar

Förslagen innebär att Folkbildningsrådet behöver utfärda särskilda villkorsanvisningar för intyg om undersköterskeutbildningarna och där ange dels omfattningskrav, dels innehållskrav. Detta medför ett visst merarbete för Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådet har dock på eget initiativ redovisat att det, om förslagen genomförs, avser att meddela sådana villkor. Bedömningen är därmed att finansiering av detta bör kunna ske inom ramen för det på utgiftsområde 17 upptagna anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen, där det i regleringsbrev för aktuellt anslag anges att Folkbildningsrådet även får använda medel för egna förvaltningskostnader.

Folkhögskolor kan bli attraktivare och få göra vissa anpassningar

För de flesta folkhögskolor som erbjuder kurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska torde bestämmelserna innebära små förändringar, då kurserna redan i dag till stor del är anpassade efter motsvarande utbildningar inom gymnasieskolan. Det kan innebära en viss ökad administration för folkhögskolorna när nya intyg ska införas. Standardiserade intyg kan å andra sidan också innebära en förenkling. Anpassningarna bedöms som små och folkhögskolorna bestämmer vidare själva om de vill anordna dessa kurser.

En reglering som gör klart att även en utbildning vid folkhögskola kan leda till arbete som undersköterska kan öka utbildningarnas attraktivitet, vilket kan leda till fler sökande.

Konsekvenser för enskilda individer

Regleringen av folkhögskolekurser med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska bedöms vara positiv för enskilda individer, då det innebär en tydlighet att även avslutad kurs vid folkhögskola kan ligga till grund för ansökan till Socialstyrelsen om bevis om rätt att få använda yrkestiteln undersköterska. Detta innebär att det finns fler valmöjligheter för den enskilde som vill utbilda sig till undersköterska. Förslagen bidrar även till en säkrad kvalitet i utbildningarna vid folkhögskolorna.

Konsekvenser för jämställdheten

Den som är t.ex. utbildningsanordnare får enligt diskrimineringslagen (2008:567) inte diskriminera någon studerande som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Det innebär bl.a. att diskriminering ska motverkas och likvärdighet främjas oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck m.m. De flesta av de anställda undersköterskorna är kvinnor. Endast cirka 10 procent är män. Det finns inga skäl att anta att förslagen kommer att medföra en jämnare könsfördelning. Utbildningen vänder sig dock till både kvinnor och män, vilket ger dem lika möjligheter att ta del av denna. Därmed påverkas inte jämställdheten.

Konsekvenser för studerande med funktionsvariation

Den som är t.ex. utbildningsanordnare får enligt diskrimineringslagen inte diskriminera någon studerande som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Det innebär bl.a. att diskriminering ska motverkas och likvärdighet främjas oavsett funktionsnedsättning m.m. Utbildningen vänder sig till alla oavsett funktionsvariation och därmed påverkas inte studerande med funktionsvariation på något särskilt sätt av förslagen i denna promemoria.

Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

I de integrationspolitiska målen anges att alla ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Generellt är en stor del av deltagarna i folkhögskolans kurser utrikes födda. Under 2021 var det 32 procent av de studerande inom allmän kurs på gymnasial nivå och 14 procent inom särskild kurs på gymnasial nivå som var utrikes födda. Utbildningen vänder sig till alla oavsett bakgrund och bedömningen är att förslagen står i överensstämmelse med de integrationspolitiska målen.

Konsekvenser relaterade till Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Vid all form av yrkesreglering aktualiseras yrkeskvalifikationsdirektivet, som syftar till att underlätta för dem som vill utöva ett reglerat yrke i ett annat land än sitt hemland inom EU eller EES eller i Schweiz. Ändringsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU av den 20 november 2013 om ändring av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer och förordning (EU) nr 1024/2012 om administrativt samarbete genom informationssystemet för den inre marknaden) genomfördes i svensk rätt i april 2016, bl.a. genom införandet av lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer. I propositionen Stärkt kompetens i vård och omsorg – reglering av undersköterskeyrket redovisas en proportionalitetsprövning av yrkesregleringen och bedömningen är att regleringen är proportionerlig i förhållande till målet med regleringen (prop. 2021/22:175 s. 46–50). Förslagen i denna promemoria bedöms inte påverka denna slutsats och bedöms inte heller ha några andra konsekvenser relaterade till Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.